

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

4·76
april

SOCIALMEDICIN • MILJÖFRÅGOR • HANDIKAPP

Tidskrift för Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka

pris 3:—

Moderna behandlingar

i gammaldags, trivsamt miljö och därtill vacker natur och ren luft erbjuds av Loka Brunn. Reumatism, förslitnings- och neurologiska sjukdomar behandlas med sjukgymnastik, värmebehandlingar och medicinska bad. Varmvattenbassäng finnes. Örebro läns landsting svarar från i år för sjukvården och de flesta landsting ger bidrag till vistelsen.

Loka Brunn är också en trygg semesterort med tillgång till läkare vid behov – ett bra alternativ när hemsamarit eller anhöriga har semester.

Säsong 6/6–29/8.
Begär prospekt!

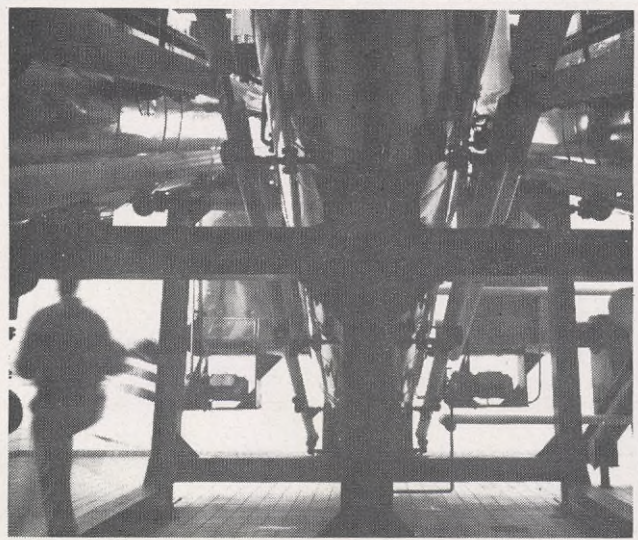
Loka Brunn

710 60 Grythyttan
Tel. 0591/144 90

Förbättrad vård.

Astra är Nordens största läkemedelsföretag med förgreningar till över 100 länder i alla världsdelar. Väl kvalificerade svenska och utländska forskare arbetar vid huvudföretaget i Södertälje samt vid dotterföretag i Sverige och utlandet. Astra lanserade 1948 lokalbedövningsmedlet Xylocain — fortfarande världens mest använda. Allt sedan dess har betydande bidrag inom lokalanestetika-forskningen lämnats av Astras egna forskare eller av medicinskt teoretiska och kliniska forskare i samarbete med Astra. Viktiga insatser har gjorts inom bland annat hjärtmedicin- och penicillin-områdena. Nyligen har betydelsefulla forskningsresultat uppnåtts inom astmaområdet, vilka lett fram till ett nytt originalläkemedel. I laboratorierna bedrivs en omfattande experimentell forskning inom en rad olika terapiområden.

Förnyad värld.

På flera områden är Astra inriktat på morgondagen och dess krav. Utöver utvecklingsarbetet inom läkemedelsområdet genomför Astra ett omfattande proteinprojekt. Vid Hallandskusten är nu en fabrik igång för tillverkning av högvärdigt protein ur fiskråvara. Detta kan bli ett mycket verkningsfullt medel i kampen mot äggvitebrist och världshunger.

ASTRA

Status

Organ för Riksförbundet
för hjärt- och lungsjuka

nr 4 1976 årgånag 39

Ansvarig utgivare: **Albert Fredin**
Redaktör: **Erik Ransemar**

Förbundskansli:

David Bagares Gata 3, 1 tr, Sthlm
Postadress: Box 3196,
103 63 Stockholm
Telefon: 08/23 15 30
Postgiro: 95 00 11 - 7

Tryckeri:

Axlings Tryckeri AB,
Södertälje

Prenumerationspris:

Helår 25:—, medlemspren. 10:—

Ur innehållet:

Sture Wahlström skriver om natu-
rens överlägsenhet över människan.
Sid 5

Vår medarbetare i Beograd,
Blagoje Marinkovic, skildrar en
naturskön kurort. Sid 10

I ord och bild presenteras den eng-
elske skulptören Henry Moore av
Karl-Heinz Hernried. Sid 12—13

Ett avsnitt ur Erik Ransemars nya
bok finns på sid 18—19

Bildkryss sid 17

Omslagsbild: Mark Markefelt

Foto sid 6: Foto-Hernried

Foto sid 8, 9 och 14: Mark Markefelt

Teckning sid 5: Elsie-Britt Sten-
qvist

5 års väntan för att få arbete genom arbetsvården

Den som har lungsjukdom eller en hjärt- och kärlsjukdom får vänta längst hos arbetsvården på att få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Det visar en undersökning som arbetsmarknadsstyrelsen gjort.

AMS har tagit fram tabeller ur sin databehandlade arbetsvårdsstatistik för åren 1971, 1972, 1973 och 1974. Statistiken i sin helhet började upprättas vid årsskiftet 1968/69.

Fyra av hundra lungsjuka och tre av hundra hjärt- och kärlsjuka fick vänta i över fem år innan de fick arbete i öppna marknaden genom arbetsförmedlingen. Genomsnittet för alla handikappgrupperna var 1,4 %. (De lungsjukas genomsnitt var 3,9 % och de hjärt- och kärlsjukas 2,9 %.)

Granskar man uppgifterna på dem som fick arbete i öppna marknaden inom ett halvt år efter inskrivningen vid arbetsvården visar det sig att det är de hjärt- och kärlsjuka som har det svårast att snabbt (om man nu kan anse att ett halvår är en kort period) få arbete i öppna marknaden. 38,1 % av de hjärt- och kärlsjuka som hade fått arbete i öppna marknaden hade fått det inom ett halvår, 43,1 % av de lungsjuka. Låga tal hade också de hörselskadade (42,5 %), de som har hudsjukdomar (42,2 %), ryggsjukdomar (41,3 %) och "övriga somatiska sjukdomar" (39,6 %).

Det kanske överraskar att det tar så lång tid som över fem år att få ett arbete i öppna marknaden om man blir arbetsvårdsregistrerad. Nu kan inte den här undersökningen ge något svar på varför det tar så lång tid. Vad vi kan göra är därför att ställa frågor. Det borde sedan bli AMS uppgift att fortsätta undersökningen ytterligare för att ge svar.

Vad man ytterligare borde undersöka är hur många som hade gått igenom arbetsmarknadsutbildning av dem som fick arbete efter så lång tid som ett år. Statistiksystemet var nämligen upplagt så att man stod kvar så länge som en arbetsvårdsåtgärd, således även en utbildning, pågick.

Detsamma gäller sådana förberedande åtgärder som arbetsprövning och arbetsträning.

Nu vet vi från statistiken över dem som påbörjar arbetsmarknadsutbildning att såväl de lungsjuka som de hjärt- och kärlsjuka har lägre andelar procentuellt sett bland dem som påbörjar arbetsmarknadsutbildning än huvuddelen av de andra grupperna.

Det pekar mot att det är de lungsjuka och de hjärt- och kärlsjuka som idag har det allra svårast att få arbete igen på öppna marknaden efter en sjukdomsperiod. Den högre medelåldern för dessa grupper spelar säkert in när det gäller företagets bedömning.

Det aktualiserar en granskning av hur arbetsmarknadsstiftningen verkar för dem som blivit utslagna från arbetsmarknaden och som kommit upp i åldrarna.

Förtidspensioneringen är inte någon lösning, den är bara ett konstaterande av att samhället misslyckats att skapa arbetstillfällen åt alla som vill och kan arbeta.

ERIK RANSEMAR

Hur klarar man den sköna värmen?

Gunnar Nilsson sammanfattar aktuella läkarrön inför utlandsresan

Hur klarar man den sökta sköna värmen, när man äntligen når re-sans hägrande mål? Docent Karl-Axel Norberg vid kirurgiska kliniken vid Karolinska sjukhuset ger goda råd i ett nummer av Svensk Läkartidning.

Vistelse i varmt klimat ställer stora krav på kroppens värmereglerings-system. Är utetemperaturen över 33 grader, som är den temperatur som huden vanligen håller, kan kroppen bara reglera temperaturen genom svettning. Kroppen torkas därigenom ut, och koksaltförlusterna kan bli avsevärda. De kramper man hört talas om i de här sammanhangen beror antagligen på just förlusten av koksalt. Men eftersom man funnit normala natriumhalter vid kramper, drar man den slutsatsen att eventuell förlust av salt inte är hela förklaringen. Även kalium avges vid normal vätskeförlust.

Naturliga symtom

I Sydeuropa är det vanligt att bönderna beger sig ut på fälten redan vid trefyratiden på morgonen och drar sig inomhus fyra eller fem timmar mitt på dagen. Kroppsarbete försvåras av den höga värmen på dessa breddgrader mitt över dagen, då solen står som högst på firmamentet. Det där vet man av erfarenhet på dessa breddgrader. Olust för kroppsarbete, trötthet och apati är sunda reaktioner i ett pressande klimat.

Läkarna rekommenderar att man dricker extra mycket vatten för att förebygga uttorkning av kroppsvävnaden med ty åtföljande rubbningar av cirkulation. Upp till 16 liter per dag behöver kroppen konsumera om man rör sig i varmt klimat. Vattnet blir mer aptitligt om det har någon frukt-smak.

Man skall ge akt på urinens färg. Den får inte vara alltför mörk. Under första dagarna måste extra koksalt tillföras kroppen.

Åtgärder mot värmeslag

En person som drabbas av värmeslag skall föras i skugga och man måste söka avkyla kroppen med vatten eller is.

Att man inte känner sig otörstig är inte något säkert tecken i och för sig att allt är som sig bör. Bristande hjärtfunktion kan i och för sig medföra för höga kroppstemperaturer i ett varmt klimat.

Märkligt nog ökar riskerna vid hög luftfuktighet. Att man ligger under de varmaste timmarna på dagen tillråds därför att man då minskar värmetillskottet.

Extrem värme frestar utom på hjärtat framförallt på centrala nervsystemet och njurarna. Plötslig kollaps och medvetlöshet är symtom på påverkan på centrala nervsystemet.

Man måste som sagt noggrant iaktta kroppsfunktionerna vid vistelse i varmt klimat och drabbas man av diarré bör man dricka ordentligt med vätska.

Drick mineralvatten

Att dricka vatten är knappast att rekommendera utom i bergstrakter, men i de flesta länder på sydliga breddgrader finns utomordentligt mineralvatten som är billigt och välsmakande juicer, som också är överkomliga.

Så småningom anpassar sig kroppen till värmen, men det är en process, som är slutförd först efter 10—14 dagar. Därför bör man också iaktta de försiktighetsmått som är möjliga och före resan gärna rådgöra med någon läkare.

Gunnar Nilsson

Korallerna ger människan nya ben

Korall har visat sig vara lämpligt material som substitut för ben i människokroppen.

Benen i människokroppen är som bekant underbara skapelser. Materialet de är gjorda av förenar stark motståndskraft mot olika slag av påkänningar med låg vikt. Läkarna, enkanerligen kirurgerna, har haft utomordentligt svårt att finna ett lämpligt substitut för kroppens naturliga material. Bortsett från bortstötning kan lokala inflammationer lätt uppstå.

Enligt en amerikansk läkare, R A White vid Pennsylvania State University är en speciell typ av korall bäst lämpad som substitut till naturligt ben. Trots att det nya materialet tål påkänningar sämre än kroppens egna ben, men kan lätt förstärkas genom att det impregneras med olika substanser, t ex kalk.

Vissa bakterier frodas i penicillin

Sjukhussjukan är som bekant aktuell, och dess uppkomst och karaktär diskuteras just nu i vida kretsar. Läkarna har ofta funderat över varför vissa bakterier blir resistenta mot penicillin. Orsaken är att bakterierna producerar ett enzym, som gör penicillinet overksam. Vissa i England utförda laboratorieförsök visar to m att bakterier, som producerar sådana enzymer (penicillinaser) kräver ett penicillinhaltigt substrat för att utvecklas.

Pristagare bildkryss nr 2

I:a pris 50:— Hilda Ericsson, Movägen 5, 921 00 Lycksele

II:a pris 25:— Ebba Sandgren, Storgatan 93 C, 941 00 Piteå

III:e pris 15:— Helge Strömberg, Pl 233, 890 43 Norrflärke

**Rökfria
resor
minns man
bäst**

Skönheten hos jordens gröna klädnad.

Skyskrapor, halmstrån, klorofyll och lysmaskar

Sture Wahlström skriver om naturens överlägsenhet över människan trots våra skyskrapor och flygplan

Världens högsta byggnad där människor vistas och arbetar är World Trade Center. De båda tvillingtorn, som dominerar byggnaden, är 110 våningar höga (drygt 412 m.). Taket skall så småningom krönas med ett mer än 100 meter högt antenntorn, och då blir den sammanlagda höjden ca 514 meter.

I Chicago har man byggt ett 442 meter högt kontorshus, och i Ontario i Kanada finns en 385 meter hög fabrikkorsten. Radio- och TV-master på mellan 500 och 650 meter finns i bl a USA, Sovjetunionen och Polen. Men egentli-

gen är det inte så imponerande om man ser det som andra varelser i naturen kan åstadkomma. Det visar STURE WAHLSTRÖM i denna artikel.

Allt detta låter förvisso mycket imponerande, men om vi tar och sätter jättebyggnadernas storlek i relation till byggmästarna, så finner vi, att människan klart blir utklassad av exempelvis myrorna. Våra vanliga skogsmyror, som är ungefär en centimeter långa, bygger stackar på upp till två meters höjd och åstadkommer således "hus" som är ungefär 200 gånger högre än en myrlängd. Tar man i stället och

utgår från myrans höjd så blir resultatet än mer imponerande. En människa har här ingen som helst chans att konkurrera. I varje fall inte om hon, liksom myran, skall använda sig av enbart "handkraft".

Ännu mer överraskande resultat erhåller man genom att studera en 5—6 meter hög termitstack. En termit är bara 5 mm lång. Stackarna är så stabilt byggda, att de ibland endast kan demoleras genom sprängning.

Studera ett vanligt halmstrå

Ett vanligt halmstrå kan också vara värt en smula begrundan. Strået kan bli två meter långt och ändå bara ha

Produktivast är växterna.

en tjocklek av 5 mm eller mindre. Det är ihåligt och har tunna väggar, men är oerhört elastiskt. En lika spröd och samtidigt lika hållfast materia kan människan inte frambringa.

Inte heller kan vi frambringa någon föda utan växternas hjälp. Det finns en lag, som visserligen stundom bryts men som det oaktat är fundamental och konstituerande för växtriket. Det är "lagen om grönskan". Sedan uråldriga tider har skalderna besjungit skönheten hos "jordens gröna klädnad", och den gröna färgen har ansetts som en symbol för ungdom och nytt liv. Men det finns dessvärre många som ännu i dag inte riktigt inser betydelsen av växternas grönska.

Det är den gröna färgen i växterna som sätter dem i stånd att ta "död" substans från luften och marken och av denna göra levande substans. I hela naturen är det växterna ensam som kan göra detta. Tänk efter vad detta

betyder! Växterna producerar den substans av vilken allt annat liv beror. Utan växterna skulle varken människor eller djur kunna existera, ty de skulle vara utan föda. Nå men köttätarna, invänder någon. Svaret är ett och obönhörligt: om det inte funnes några växtätande djur, vilkas kroppar uppbyggdes av substans från växtvärlden, skulle det heller inte finnas något kött för köttätarna. De kan inte i evighet leva på varandra. All föda kommer nämligen ytterst från växtriket.

Nå men de växter som inte har grön färg, exempelvis svamparna? De är "fribytare". Hela gruppen svampar och några andra växter har förlorat denna gröna substans och kan inte heller tillverka sin egen föda. De får sin näring antingen från levande växter och djur, i vilket fall de kallas parasiter, eller från multnande rester av växter och djur, i vilket fall de kallas saprofyter. Sjukdomsbakterierna, brand- och mö-

gelsvamparna, de olika sorternas mjöldagg som angriper växande frukter osv. ger exempel på parasiter, medan tex hattsvamparna är saprofyter. Dessa två grupper av växter anses som avledda typer, som förlorat förmågan att själva tillverka sin föda. Bortsett från dem är nästan alla växter gröna — även de alger som i likhet med havstängan har även andra färger inblandade.

Växterna är produktivast

Den underbara gröna substans som gör växterna till de största och produktivaste fabrikena i världen kallas klorofyll: Den förekommer i bladen och ofta även i stammen och blommorna. Med dess hjälp kan den levande vävnaden i växten — protoplasman — absorbera energi ur solljuset och använda denna energi till att överföra död eller oorganisk materia i livgivande eller organisk materia. Processen kallas fotosyntes.

Vissa saprofytiska växter, tex jäst, som inte lever i luften, får den energi de behöver genom att ta det från de substanser vari de lever. De förändringar de därvid åstadkommer är vad vi kallar jäsning. De små hålen i brödet, som gör detta lätt och poröst, åstadkoms alltså via små växters andning.

Vi saknar 1/5 hästkraft

Vi människor brukar kallas skapelsens herrar, men detta hindrar inte att djuren i många stycken är oss oändligt överlägsna. Människan kommer till exempel att för all framtid vara ur stånd att flyga med hjälp av den egna muskelkraften. Naturen har inte skänkt oss den femtedels hästkraft som fattas; vi får nöja oss med att flyga med maskin.

Förresten är inte heller våra flygplan så värst mycket att skryta med. Enligt samstämmiga vittnesbörd från vetenskapligt håll överträffar allttjämt den minsta sparv det mest hypereffektiva flygplan.

Luftens verkliga mästare är emellertid insekterna. Man behöver bara tänka på de många olika flygfän, som brukar roa sig med att "stå stilla" i luften omväxlande med att de gör de mest otroliga störtdykningar, sidomanövrer osv. Även i fråga om långdistansflygning är insekterna nästan ofattbart uthålliga. En så liten och spröd varelse som döds-kallefjärilen är i förhållande till sina resurser en utomordentlig långflygare. Det har konstaterats att den kan göra

Forts sid 16

Göteborgsundersökning: det är värt besväret sluta röka

Gunnar Nilsson sammanfattar undersökningar om rökning och hjärtinfarkt

Sambandet mellan rökning och hjärtinfarkt verifierades bl a genom Whites undersökningar utförda redan 1935. Hill, 1964, Doyle m fl och Tibblin 1964 respektive 1970 har påvisat motsvarande samband för bl a yngre åldrar. GUNNAR NILSSON refererar en undersökning utförd av dr Dag Elmfeldt vid medicinska kliniken II vid Sahlgrenska, kliniska amanuenserna docent Anders Wedin och dr Claes Wilhelmsson samt professorn i socialmedicin vid Umeå universitet Gösta Tibblin. Den i Läkartidningen 50/75 granskade undersökningen är relaterad till sektionen för preventiv kardiologi, medicinska kliniken I vid Sahlgrenska Sjukhuset.

Kannel o a, 1968, och Hammond, 1971, har påvisat att rökstopp kontinuerligt minskar riskerna för sk ischemisk hjärtsjukdom (hjärtinfarkt). Hur det förhåller sig med infarktpatienter, som redan haft infarkt, har tidigare inte varit föremål för mer ingående studier, varför göteborgsundersökningen måste ha ett icke obetydligt intresse.

Population och urval

564 män, som överlevde hjärtinfarkt och därav betingad sjukhusvistelse under perioden 1/1 1968 till 30/6 1972 deltog i undersökningen. I populationen ingick patienter under 55 år 1968—69, patienter under 67 år 1970—71 och varannan patient var för 1972 65 år och yngre. Registrering av alla akuta infarktfall har skett sedan 1/1 1968 och en särskild infarktmottagning har undersökt och behandlat alla hjärtinfarktpatienter, vilka överlevt. Kontakt med mottagningen efter utskrivningen från sjukhus fullföljdes av 97 procent av dem vilka erbjöds fortsatt kontroll vid mottagningen. Vid ett första besök undersöktes patienternas rökvanor och sjukdomshistoria, skriftlig information om rökningens samband med hjärtin-

farkt delgavs dem, och de tillrättades sluta röka. Återbesök företogs minst 3, 12 och 24 månader efter infarkten. Som rökare betraktades alla som rökt minst en cigarett per dag eller slutat röka tre månader före infarkten. Icke rökare var sådana som rökt mindre sammanhängande tid än en månad eller aldrig rökt. Övriga hänfördes till kategorin exrökare.

Undersökningsresultat

Av det publicerade materialet framgår att 78 procent av de 564 patienterna var rökare före den akuta infarkten, 13 procent hänfördes till kategorin exrökare och 9 procent hade aldrig rökt. Inom tre månader efter infarkten hade 231 (53 procent) av de 437 rökarna slutat röka, och 174 (40 procent) fortsatte rökningen. Elva patienter avled inom tre månader efter utskrivning från sjukhus och vad avser 21 patienter saknades uppgifter om rökvanor tre månader efter infarkten.

Kontrollen tre månader efter infarkten visade att de som slutat rökningen mindre besvärades av andfåddhet vid kroppsansträngning än rökarna. Dessa besvär minskade ytterligare efter ett år för de som slutade röka, medan besvären var oförändrade för dem som framhårdade med rökningen. De som slutade röka uppvisade efter ett år symptom på hypertoni (förhöjt blodtryck) oftare än rökarna.

Slutligen visar analys av statistiska data att reinfarkt och död var dubbelt så ofta förekommande hos rökarna än de som slutat röka efter infarkten.

Försöka sluta röka är värt besväret

Läkarna diskuterar sambandet rökning/infarkt/reinfarkt och död ur skilda aspekter liksom alkoholens samband med infarkt etc. Emellertid har man funnit att rökare ofta är registrerade vid nykterhetsnämnderna än ickerökare. Vad man vet är att rökningen har direkt effekt på vissa hjärtfunktioner

liksom att rökningen påverkar koagulationsmekanismen. Det torde också vara ostridigt att rökningen har en icke önskvärd effekt på respirationen.

Forskarna utesluter inte heller vissa personlighets- och karaktärbetingade variabler, men betonar att rökningen i varje fall synes spela en icke försumbar roll för sjukdomsutvecklingen tre månader efter infarkten. Inom tre månader bedöms av allt att döma rökningens effekt som mer försumbar.

Den slutsats man drar av undersökningen är "att rökavvänjningsförsök efter hjärtinfarkt bör prioriteras högt", dvs i klarspråk: patienterna bör övertygas om att ett försök är värt besväret. ■

Matförgiftning inom sjukvården vanlig i England

En kommitté inom brittiska hälsovårdsinspektörernas förbund har i en rapport påtalat, att exempelvis 1970 inte mindre än 8 000 fall av matförgiftningar inträffade inom den offentliga sjukvården, varav 38 ledde till döden.

Kommittén påtalar de miserabla hygieniska förhållandena inom den offentliga sjukvården i Storbritannien och anvisar som åtgärder för att förbättra denna bl a regelbunden inspektion av kök och lokaler där födoämnen hanteras och förvaras och bättre utbildning för all personal, särskilt inom ämnesområdet hygien.

Rapporten har mottagits med bestörtning av ansvariga myndigheter, som nu diskuterar en skärpning av gällande bestämmelser för födoämnesinspektionens arbete och naturligtvis en skärpt kontroll av alla led inom såväl produktion, distribution som hantering av livsmedel och födoämnen.

Hör du, Olof Palme och Gerard Bonnier, blir det någon litteraturhistoria?
Bilderna från nyinvigningen av Moderna museet i Stockholm 7.11.75.

Vårt behov av de glömda författarnas litteraturhistoria

Rune M Lindgren aktualiserar den här frågan och berättar samtidigt om Olle Svenssons författarskap

Erik Hjalmar Linders "Fem decennier av nittonhundratalet" är ett standardverk i nyare svensk litteraturhistoria. Verket har sina luckor — men Linder förutser invändningarna och motiverar sitt urval helt invändningsfritt. Boken avser inte, påminner han, att redovisa all litteratur av "värde" och "betydelse" från 1900-talets fem första decennier, utan att teckna "en historisk linje eller kanske rättare den ram av stilsträvanden och idéer inom vilken lit-

teraturen utvecklat sig, samt karaktisera ett antal huvudfigurer och viktiga verk".

Målsättningen att "karaktisera" ett antal huvudfigurer och viktiga verk" är kanske den enda möjliga i en den stora överblickens litteraturhistoria.

Men samtidigt måste sägas: Linders litteraturhistoria, liksom de flesta andra verk av likadan typ, är ett ganska grovmaskigt nät. Många författare faller säs igenom det nätet. Från och

till kan man se en supplementär litteraturhistoria som nödvändig, en de glömda författarnas litteraturhistoria.

Olle Svensson skildrade "grålivets" verklighet

Hans "språk ägde ingen iögonenfallande originalitet", hans styrka och originalitet "låg i nödvändigheten, allvaret, outtröttligheten".

Så uttrycker han sig om huvudpersonen i en av sina böcker. Den karak-

teristiken är också tillämplig på Olle Svensson själv. Den Olle Svensson som skrev av inre nödvändighet:

I sanden skriver du, skrivare
så länge du inte vet
att din enda arbetsgivare
heter Inre nödvändighet...

Det gjorde han länge, genom decennier, i Sunnansjö, Dalarna vid stranden av sjön Väsman — i vilken förresten också den "åldriga Pajso" som Dan Andersson en gång skrev om har sitt utflöde. De allra senaste åren av sitt liv var han emellertid bosatt i Ludvika.

Arbetardikten är mångfaldigt individuellt varierad. Även Olle Svensson hade autodiktaktens klassiska bildningsbakgrund — men trots en fattig barn- och ungdom blev han aldrig, primärt, någon social reformivrare. De samhällliga problemen var honom inte primära. De djupast mänskliga problemen, menade han, är konstanta oavsett sociala system.

Också Olle Svensson hade emellertid en bitter barn- och ungdom att minnas. Han hade minnen från den tid då "storhostan", dvs lungsoten var en bisiter melodeja i kojor och flottarbaracker. Han kunde också berätta om den blåsiga ungdomstid då finnbyalag — själv nämndes han ibland som en av de sista "finnmarksskalderna" — tampades i väldiga fejder hemmavid: då det var dans bort i vägen med hälsingska muntrationer. Då gick man utan finesser bröstgänges tillväga, pucklade på varandra med snusdosor, moraknivar, cykelkedjor och tunga blydaggjar.

Han berättade själv: I Hälsingland, på Bollnäs, Alfta och Haneby finnskogar var han hemmastadd överallt en gång — och återkom ofta i sitt författarskap till "levnadsstämningarna" från den tiden. Det var, menade han, en "grålivets" verklighet han då upplevde, men den hade en livsnärhet, en äkthet som han sökte förgäves i nuets "tundreödsliga teknokrati". Om en ohjälplig inre förlust av trygghet och hemkänsla i världen skrev han ofta.

TÄNK PÅ
HJÄRT- OCH LUNGSJUKAS
BLOMSTERFOND

POSTGIRO 95 00 11 - 7

Olle Svensson skrev om "grålivets" verklighet, om en inre förlust av trygghet och hemkänsla.

Skrev för vanliga människor

Det gjorde han i dikter — det var som lyriker han gjorde sin huvudinsats — men också i romaner och en del självbiografiska, essäistiskt accentuerade, minnesböcker.

Han hade den klart uttalade ambitionen att skriva för vanliga människor, och han skrev också för dem framförallt i sina dikter som var enkla och direkta, klara och begripliga utan att innehåll och form därför förenklades mot det banala.

Det finns en lågmäld skrivkonst, påpekade han, och han var själv en företrädare för denna lågmälda skrivkonst i sina fint meditativa böcker.

I sin diktning gick han inåt, grubblande på levandets gåta. Olle Svensson hade, på Gorkijs manér, sina universitet ute i vardagen. Det var som bonddräng, flottnings- och skogsarbetare han övade sig i det verkliga. Han var, ställvis, tillbakablickande romantisk drömmare, även vid sena och mogna år — det blånade också över fattiglanden ibland — men han kom också ihåg:

Det fanns en tid då emballaget kring snus, sill och bröd var i stort sett den enda litteratur man hade i skogskojorna, då man hade på sin höjd halvårsgamla exemplar av Aftonbladets Halfveckouppläga att läsa. Det var fattigt och torftigt, kort sagt. Då var det lagom lusteligt att leva.

Skrev 20-talet böcker

Olle Svensson sammanfattade, då en grånad "författeriarbetare" sin livs-

och kultursyn rakast och direktast i sina självbiografiska minnesböcker: "Resa under en vildapel", 1959, "Förlorad verklighet", 1965. Men han debuterade redan på 30-talet, med diktsamlingen "Som mitt liv". Det kom att bli 20-talet böcker sedan — innan han, närmare 70-årig, gick bort 1972, bort från det svenska gråstensrikets doftande pors och småvide, fackelros och bäckveronica, det svenska landskap han ofta skildrade.

Olle Svenssons författarskap kan upplevas som lite glanslöst ibland. Men det finns en redbarhet, en hederlighet hos Olle Svensson som står sig genom åren.

Han skrev ofta om längtan och dröm. Det fanns en elegisk grundton i hans böcker. Den grundtonen möter vi också i Olle Svenssons sista bok, den postumt utgivna och av hustrun Berna redigerade diktsamlingen "Kvarlätenskap" (LT), i vilken Olle Svensson minns

fjärran lövtagningsstider
när kvinnorna i fattigbyarna
kom med blänkande knivar
— och kärvar av asp och al
samlades till gröna milor
i ängsbackar och vid
kråkvikkerblåa åkerrennar.

Längesedan i getåldern
när solen gick upp och ner
över väglösa vida skogar
och gräsen slöt sig tryggt
över människornas bara fötter.
Långt borta i en stor tystnad.

På Zlatibor-platån växer inte mindre än 3 000 olika örter varav inte mindre än 150 är medicinalväxter. Bilden visar ett av hotellen. Omgivningarna är som synes natursköna.

Zlatibor i Jugoslavien naturskön och utmärkt kurort

Blagoje Marinkovic skriver om jugoslavisk hälsovård

Graves-Basedows sjukdom (hyperthyreosis, struma) behandlas i Jugoslavien vid ett speciellt institut i Zlatibor. De klimatterapeutiska förhållandena där gör att behandlingstiderna ofta kan minskas med hälften. Patienternas hälsotillstånd förbättras snabbare och de kan fortare återgå till ett normalt liv och arbete än om de blivit behandlade enligt de klassiska metoderna och på andra ställen. Status medarbetare i Beograd **BLAGOJE MARINKOVIC** har talat bla med prof dr Jovan Micic.

I det centrala Jugoslavien, i sydväst mellan 43°30' nordlig bredd och 19°51' sydlig längd ligger det för sin skönhet berömda fjället Zlatibor.

Skalderna har dityrambiskt prisat platsens skönhet: "Älskar du furans doft och de oskyldiga narcisserna, så kom då hit. Tycker du om små lustiga lamms lek och syrsors sång i gräset, så sök dig hit, hit till Zlatibors vingar skall du komma och leva med dess ande."

Den gyllene furan

Namnet Zlatibor kommer från de guld-gula furorna som växer över hela det väldiga fjället.

Tvårs över Zlatibor utbreder sig en stor platå på en höjd av ca 1 000 meter. Platån är täckta av stora furu- och granskogar, som på sina ställen glesnar och öppnar sig i ängar med väldoftande gräs och blomster. Brusande bäckar och ystra vattendrag gör platån ännu

skönare. Den enorma horisonten fannar allt till de montenegrinska och bosniska bergen i sydväst och väst över Sjumadien till Beograd och den väldiga Donau.

Beroende av höjden över havet och markens konfiguration är klimatet här någonting mellan kontinentalt och mediterraneiskt klimat. Luftströmmarna möter varandra här inom detta område. Luftfuktigheten är påfallande låg, så att man t o m efter de stora störtregnen kan gå torrskodd på vägar och ängar.

Zlatibor har 2 000 soltimmar om året. Himlen är som klarast timmarna före solnedgången och genast om morgonen. Oftast blåser sydvästvinden med en styrka av i genomsnitt 5 sekundmeter. Den kraftiga avdunstningen och ängarnas doftande blomsterprakt påverkar välgörande blodcirkulationen och de

endokrina körtlarna och befördrar kroppens tillfrisknande.

Efter tio dagar vid Zlatibor brukar blodtrycket bli normalt.

Inga allergener

Allergeologiska undersökningar, vilka genomförts av serbiska vetenskapsakademien (prof dr Spuzic) visade att inga allergener fanns på platån. Det minskade partiella syretrycket och den torra luftens vågiga strömningar och den ultraviolette strålningen gör att Zlatibor blivit en utmärkt ort för behandling av patienter, vilka lider av funktionella och psykomatiska sjukdomar.

Prof dr Jovan Micic, chef för den endokrinologiska avdelningen vid kliniken för invärtes sjukdomar vid medicinska fakulteten i Beograd och en av institutets rådgivare säger att man redan länge känt till den välgörande inverkan som uppehåll vid Zlatibor har på personer, som har psykomatiska sjukdomar och de som har anemi. Man lade särskilt märke till hur välgörande zlatiborvistelser kunde vara för dem, som led av Graves-Basedows sjukdom (struma).

— Naturligtvis gjorde läkarna samma iakttagelse, som patienterna själva, säger prof dr Jovan Micic vidare. Det var nämligen därför som man började tänka på att bygga upp ett centrum vid Zlatibor för behandling av patienter, som har hyperthyreosis. Centrum grundades 1954, och senare började man uppbyggnaden av ett instiut för behandling av dessa sjukdomar under överinseende av Beograds medicinska fakultet.

— Redan från början var resultaten utmärkta. Naturligtvis praktiserar man här medicinsk och annan behandling, men detta sker under sådana klimat-terapeutiska förhållanden att behandlingstiden kan avkortas till hälften av den brukliga. Under denna förkortade

behandlingsperiod blir patienterna återställda och i sådan kondition att de mycket snabbare kan återgå till ett normalt liv och arbete än om de på något annat ställe behandlats med de klassiska metoderna.

— Sedativer använder man inte här, eftersom de inte behövs, men dessutom har vi märkt att patienter, som själva brukat använda sedativer, slutar med dem när de varit på Zlatibor ett tag. Detta är så att säga ett konstant fenomen, betonar dr Micic.

Psykoterapi

Det är karakteristiskt för behandlingen vid Zlatibor, att patienterna inte behöver använda de sedvanliga sjukhusuniformerna utan helt fritt får vandra tvärs över blomsterängar och genom furuskogar.

Det är en del av metoden att befria patienterna från alla omständigheter, som kanske bidragit till att de hamnat i en besvärlig situation. De måste uppleva sig vara fria från alla konflikt-situationer och allt som kan påminna dem om det som är oangenämt eller kan fördjupa deras disharmoni eller orsaka konflikter med omgivningen.

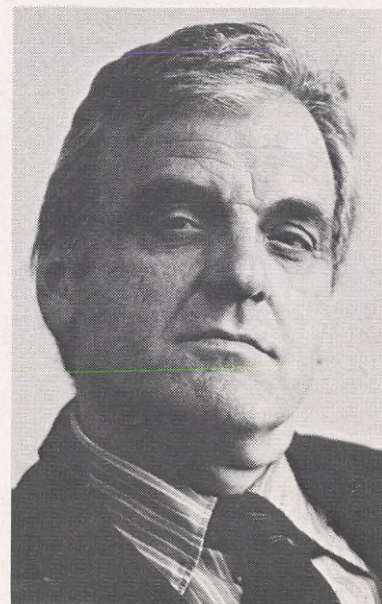
Vid institutet arbetar läkare, som är specialister på invärtes medicin, endokrinologi, kardiologi m m.

Hittills har två internationella symposier hållits vid Zlatibor, och juni 1976 skall ett tredje om sköldkörtelns patologi hållas. Vid detta symposium skall många av världens främsta specialister närvara och man skall framförallt ägna sig åt behandlingen av hyperthyreosis.

Idag förfogar man över 110 sängar, men ett nytt komplex med ytterligare 110 sängar skall byggas. Vid två hotell i institutets närhet kan plats beredas för ett hundratal gäster.

Ja, platån som en gång kallades Serbiens Sibirien, är nu förbunden med moderna vägar och järnväg och inom kort skall en flygplats anläggas. ■

Blagoje Marinkovic jugoslavisk partisan arbetar för Norden

Blagoje Marinkovic är född i Kraljevo, Serbiens gamla kungastad, år 1921. Han är s k prvoborac och deltog i partisankampen mot tyskarna från Nazi-Tysklands invasion i april 1941. Han har härför hedrats med Jugoslaviens högsta utmärkelse Spomenik. Under striderna tillfångatogs Marinkovic och sändes liksom många andra tillfångatagna partisaner till utrotningsläger i Nordnorge, där den s k Blodvejen är byggd av jugoslaviska krigsfångar. Som ledare för den underjordiska kommunistiska lägerorganisationen upprättade Marinkovic kontakt med den norske hjemmefront och har för sina insatser för Norges befrielse förärats utmärkelsen riddere 1 klasse av Norges regering. Efter kriget återvände Marinkovic efter några års vistelse i Sverige som flykting ur lägren till Jugoslavien, avlade en jur kand och är verksam som journalist och översättare. Flitigt verksam i det jugoslavisk-norska vänskapsförbundet har han särskilt gjort sig känd och uppskattad för sitt arbete för vänskap mellan de nordiska länderna och Jugoslavien. I detta arbete deltar andra från lägren i Nordnorge såsom Milenko Milovic och Milutin Tomanovic. Också de frihetskämpar från 1941.

Ett tryggt stöd i en svår stund

Stockholms

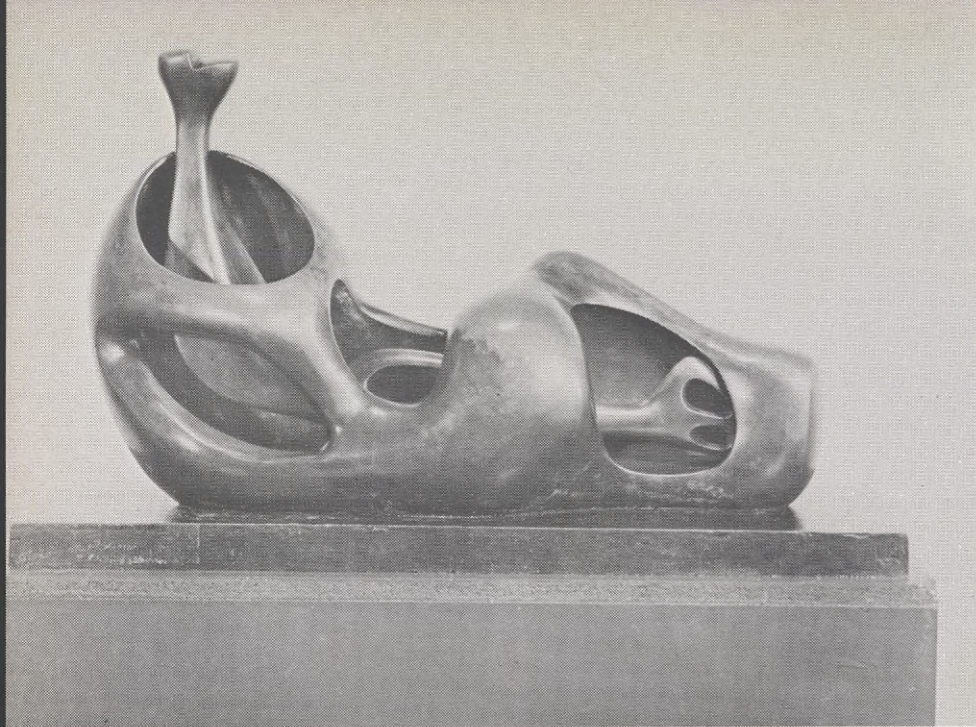
ELDBEGÄNGELSEFÖRENING

Ombesörjer både eldbegängelse- och jordbegravningar. Utan enskilt vinstintresse.

Huvudkontor: Sveavägen 116 vid Odengatan 15 16 60
Söder: Ringvägen 127 40 58 59 eller 40 58 76
Folkungagatan 104 (vid Renstiernasgatan) 43 66 17

Kungsholmen: Hantverkarg. 28
(AB Öhmans begr.byrå) 53 33 75
Östermalm: Valhallav. 143 63 40 61
Handen: Källv. 20 B 777 22 10
Märsta: Ombud. Stationsg. 3 0760/150 90
Sollentuna: Sollentunav. 118 96 26 25
Hägersten: Blommensbergsv. 127
vid Hägerstensv. 18 65 00
Järfälla: Ombud fru G. Hahn 0758/108 00
Göteborg: Chalmersg. 21 031/20 21 30

Rådgivning och dödsfallsanmälan efter kontorstid 08/51 91 00

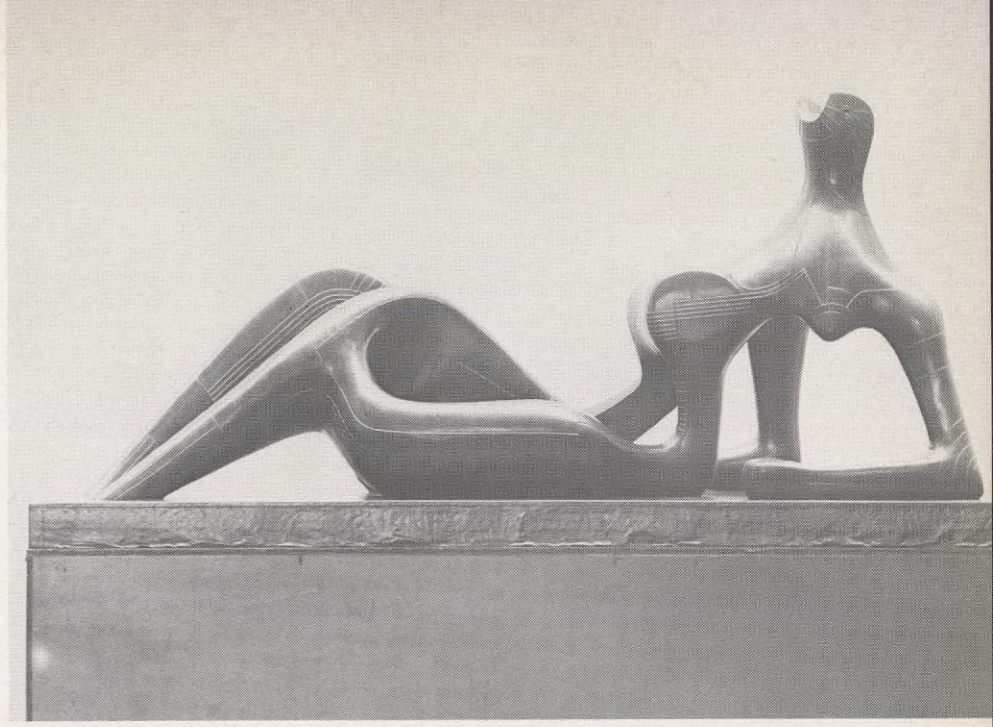

Vilande figur (arbetsmodell, 1951) brons.

Moore var inte den förste som använde "luftrummet". De vridna, genombrutna formerna har kubistiskt ursprung. Konstruktivismen har fört fram kravet "befria volymen från massa".

I fjol visades i Stockholms kulturhus en stor retrospektiv utställning av en vår tids mest betydande skulptörer: engelsmannen Henry Moore. Han tillhör den kategori konstnärer som är på en gång pionjär och klassiker. Hans verk låter sig lätt infogas i den europeiska traditionen samtidigt som de tar upp element ur mexikanska, afrikanska och östasiatiska kulturer. Moore arbetar ofta med välkända motiv: liggande figur, sittande figur, mor och barn, byst, huvud, mask. Det rör sig, som Herbert Read påpekat, om arketypiska bilder, i viss mån även symboliska: födelse och död, social konflikt, tragedi. Han har hållit sig till de traditionella materialen sten, gjuten metall och trä. Karaktäristiskt för hans verk är formens och ytans sensitivitet. Den liggande figuren, som han ofta har gestaltat, ger associationer till moder jord. Den äger en stark primitiv dragningskraft som delvis förklarar populariteten hos Moores verk.

Henry Moore föddes 1898 i Castleford, Yorkshire, som den yngste av sju syskon. Fadern var kolgruvearbetare av irländskt ursprung, aktiv socialist och fackföringskampe. Efter folkskolan fick han ett stipendium för att kunna fortsätta i läroverk. Teckningsläraren uppmuntrade honom att utveckla sina talanger i teckning och skulptur. Faderns önskemål var att han skulle bli lärare, han läste därför vid folkskoleseminarium och började som lärare. Som 19-åring gick han 1917 in i brittiska armén och skickades till Frankrike, där han blev gasförgiftad i slaget vid Cambrai i slutet av samma år. Efter rehabiliteringen i hemlandet började han sina konststudier med hjälp av stipendier. 1926 deltog han i samlingsutställningen i London och två år senare hade han sin första separatutställning. Han blev snart känd, i början hårt kritiserad, men snart alltmer uppskattad och berömd.

Vilande figur (1927) brons.

"Det finns en skillnad mellan skönhet och uttryckskraft. Den förra syftar till att behaga sinnen medan den senare har en andlig vitalitet som för mig är mer djupgående än sinnnesförmåelserna."

Henry Moore

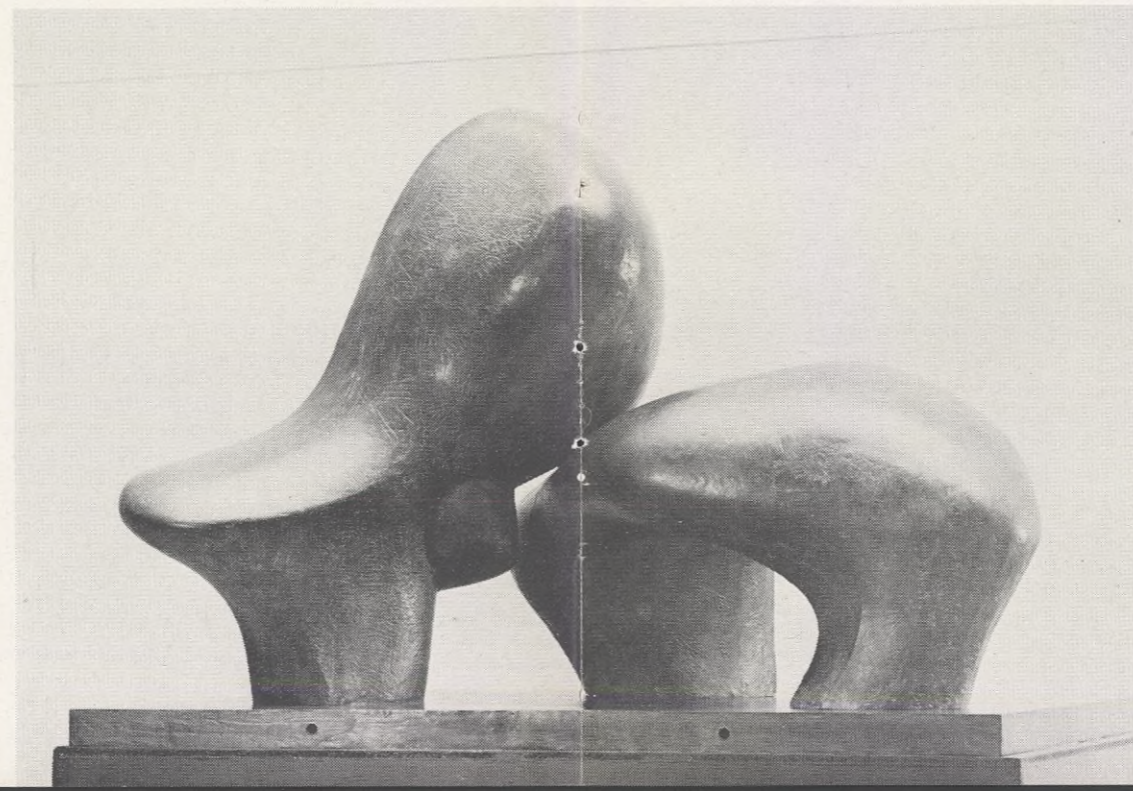
– pionjär och klassiker

Text och foto: Karl-Heinz Hernried

"Den känslige skulpturbetraktaren måste också lära sig uppfatta formen enbart som form, inte som beskrivning eller minnesbild. Han måste, till exempel, uppfatta ett ägg enbart som en enkel, fristående fast form, utan samband med äggets betydelse som föda eller tanken på att det skall bli en fågel."

"Förståelsen av skulptur är beroende av förmågan att uppfatta form i tre dimensioner. Det är kanske därför skulpturen har beskrivits som den svåraste av alla konstarter; i varje fall är den svårare än den konst som rör sig med plana ytor, form i enbart två dimensioner. Många fler människor är 'formblinda' än färgblinda."

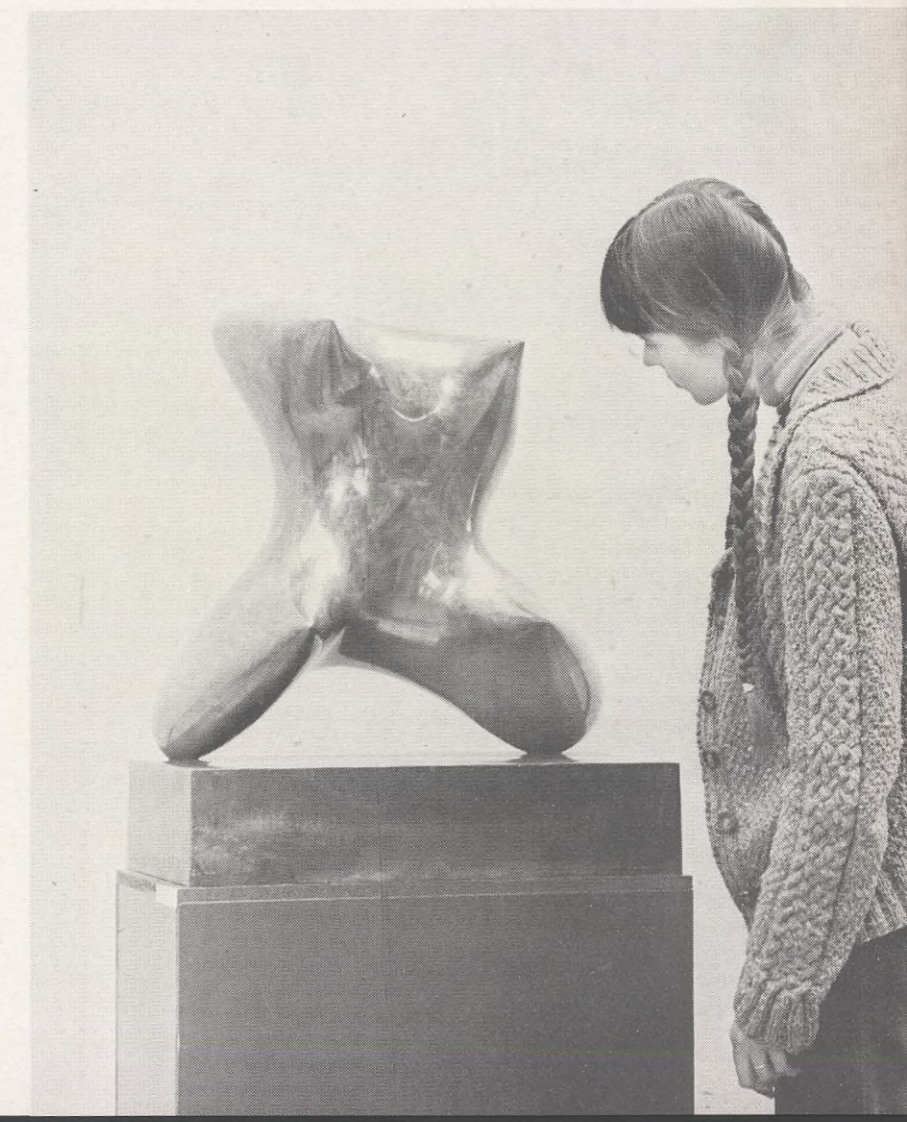
Får (arbetsmodell, 1971) brons.

Mänhuvud (1964) brons

Spetsig torso (1969) brons.

Bremerhaven i Västtyskland.

Hamburg är icke bara synd

Gustav Englund har rest i Västtyskland

Det tredje riket blev icke som en gång Adolf Hitler drömde sig. Än i dag är Västtyskland ett ockuperat land. Soldater i militärkolonerna som man möjligen får se, bär visserligen icke de djupa stål-hjälmars eller blanka stövlar som vi äldre drar oss till minnes från kejsartiden och närmast hitler-epoken 1934—1945. De tillhör ockupationsländernas militärförband. Ej heller de så fruktade jaktplanen av typ Messerschmidt, som var så omtalade i Görings luftflotta, ser eller hör man mer. Istället får tyskarna nöja sig med att segla i luften utan motorer. Det tillåter ockupationsmakten och den förmånen utnyttjas flitigt. Alla har icke samma intresse av att få njuta av sol och värme på sköna medelhavsstränder — så lockande det än kan vara — utan reser istället ut, både i det egna och främmande länder och ser hur andra folk lever och har det.

Så gjorde undertecknad i fjol och då blev det Västtyskland. Jag följde med på en busstur och gjorde en rundresa genom norra och mellersta delarna av detta förhållandevis stora land med cirka 60 miljoner invånare.

Under det senaste året har konjunkturerna i världen gått ner. Västtyskland inte undantaget. Trots detta märker en turist ingenting av depressionen. Det påstods att de s k gästarbetarna är de som drabbas hårdast av arbetslöshet, vilket leder till att de utan förbarmande skickas hem till det land de kommit ifrån. För turisterna verkar välståndet ännu på toppen. Det byggdes nya trafikleder överallt, nya gator i städerna, liksom nya stora breda vägar på landsbygden, men också industrier, höga bostadshus och små villor. Vid jämförelse med andra länder icke minst England, som skrivaren hade förmånen besöka förra året, verkar Västtyskland

flera hästlängder före. Man ser knappast en bil som är äldre än fem år och av kriget märks icke ett spår. Det var emellertid svårt att få några bestämda fakta, vid en resa av den typ som undertecknad företog. Det är möjligt att under glansen döljer sig ett skimmer som turister icke kan se igenom.

På floden Rhen

Vi startade från Jönköping och via E 4:an till Helsingborg över det trånga sundet till Helsingör, tvärs över Själland till Korsör där vi bordade färjan som förde oss till Kiel. Naturligtvis en rundtur i staden — som är i storlek med Göteborg och mycket imponerande. Dagen därpå fortsatte vi söderut mot Lübeck där vi gjorde uppehåll, för att sedan fortsätta den gamla s k saltvägen till Goslar. Nästa dag autoban till Göttingen, Kassel och Frankfurt am Main med Europas största flygfält. Vi kom så in på den berömda Rheinstrasse, som vi följde till Rudesheim

där vi stannade i tre dagar. Under den tiden gjorde vi diverse utflykter, bl a på Rhenfloden där vi passerade de kända borgarna Rheinfels Burg-Kats, Burg-Mau m fl. Vi gick iland för att fara upp till Lorelyklippan. Enligt legenden skall en gång en flicka stått där och sjungit så bedårande vackert att skepparna på flodbåtarna förlorade kursen och körde i sank. Rüdesheim är en välkänd turistort i Västtyskland. Här är flera välkända vinfabriker, stora som små. Ja även cognac tillverkas här av de utsökta druvorna på sluttningarna utmed Rhenfloden. Ingen dricker "Bier" i Rüdesheim, jag såg icke en flaska under dessa tre dagar. Bara det goda Rhenvinet och det var tätt med vinrestauranger med tysk marschmusik av den gamla kända sorten.

Trier är den äldsta staden

Efter Rüdesheim fortsatte vi över Rhenfloden upp till Mosel och Moselfloden som är en nästan mer idyllisk vinflod och omges på båda sidor av kullar och vinberg. Första anhalten blev Tysklands äldsta stad Trier. Vi följde Moselfloden till Cochem, sedan Koblenz, där Mosel och Rhen flyter samman. Därifrån var det icke långt till Leverkusen, där vi fick prova ett av hotellkedjan Ramadas lyxhotell.

Dagen därpå besökte vi Köln och där besökte vi naturligtvis domen. Den var bombad, men nu återuppbyggd av resterna av det som tidigare bombats sönder. Det påstods att allmänheten under åren efter kriget plockat, tvättat och rensat bit för bit för att sedan åter sättas på sin ursprungliga plats. Att beskriva kyrkan invändigt skulle bli många sidor. De som sett St. Peterskyrkan i Rom eller St. Paul's Cathedral i London kan göra sig en föreställning om storlek och rikedom i form av konst, som denna katedral innehåller liksom den vackra, storslagna silhuett domen utgör. Naturligtvis gjorde vi en

sightseeingtur i Köln. Staden är så gott som ny, eftersom den var nästan helt sönderbombad under kriget. Det påstods att Eisenhower givit order om det på grund av närheten av Tysklands största industriområde — Ruhr — som ligger strax intill.

Hamburg är icke bara synd

Efter Köln gick färden via Bremen till Hamburg som vi såg såväl via en rundtur i staden som på kvällen. Det vill skrivaren särskilt framhålla. Hamburg är icke bara synd, som man får höra på tal om denna vackra stad. ■

VÄVSTOLAR

VÄVRAMAR
VÄVREDSKAP
KNYPPELDYNOR

Begär katalog

Vävstolsfabriken

Fack 125, GLIMÄKRA. Telefon 044/421 41

Riksbekant SPECIALINDUSTRI för VÄVSTOLAR i
KVALITETSUTFÖRANDE

Rökfritt
när vi
möts

färder på upp till 2000 km utan "bränslepåfyllning".

Lysmasken lyser bäst

En av människans största bedrifter är skapandet av den moderna belysnings-tekniken. Vi är numera i stånd att effektivt upplysa våra bostäder och arbetslokaler, samt våra gator, vägar och torg, så väl, att det inte längre är nämnvärt överdrivet att påstå att vi förvandlat natten till dag.

Fast när allt kommer omkring är det ju solljus, solenergi, som vi fångat i våra lampor. Har tex den elektriska strömmen tagits från våra vattendrag, så är det just solenergi vi utnyttjar, men det var denna som lyfte vattnet till skyarna. Likaså "lyser" forntidens sol vid utvinnandet av elektricitet ur stenkol eller dess derivat.

Allt detta är välbekant, men mindre välkänt torde vara att våra moderna neonrör faktiskt överträffar solen i fråga om effektivitet. Solen utstrålar värme, osynliga infraröda och ultravioletta strålar, samt slutligen även ljus. Det senare representerar dock endast en sjättedel av solens hela prestation.

Solen lyser därför att den är glödande. Det gjorde även den gamla fotogenlampan, som levererade 97 procent värme och endast 3 procent ljus och alltså var mer att likna vid en ugn än en ljuskälla. Även moderna elektriska lampor lyser på grund av att metalltrådarna i dem är glödande.

På en annan princip baserar sig de gasfyllda neonrören, som med hänsyn till den förbrukade energin är ungefär dubbelt så effektiva som solen.

Neonrören är som sagt mycket förnämliga ljuskällor, men ett faktum är, att lysmaskens ljus är minst tre gånger så effektivt som det bästa neonljuset, därför att det lilla djuret arbetar

med hundra procentig effektivitet och avger nästan hela sin strålning i form av ljus. Detta ljus är kallt, dvs ljus som inte värmer utan enbart lyser.

Lysmaskarna, de sk eldflugorna och andra lysande insekters sätt att åstadkomma sitt ljus bottnar i en mycket invecklad kemisk process. Människan kan kopiera den, men kostnaderna för de nödvändiga kemikalierna och apparaturen skulle bli skyhöga. Följaktligen har vi alltså inte heller i detta fall annat att göra än erkänna oss underlägsna naturen.

Människor och djur kan var för sig och tillsammans åstadkomma de märkligaste prestationer, men utan växterna skulle vi helt enkelt inte finnas till.

Och utan solen skulle ingenting alls existera på vårt ärrade gamla klot. ■

33 av 95 som fick hjärtbyten lever ännu

Det är åtta år sedan dr Christiaan Barnard genomförde den första hjärttransplantationen i Kapstaden. På grund av bla att så få överlevt transplantationer en längre tid har den ursprungliga tekniken frångåtts eller modifierats.

Dr Norman E Shumway vid Stanford-universitetets medicinska högskola, som utvecklade den teknik Barnard använde vid den första transplantationen, har i stort sett behållit den ursprungliga tekniken, men utvecklat nya postoperativa behandlingsmetoder.

Nyligen kunde dr Shumway meddela att 33 av de 95 patienter, vilka genomgått transplantationer sedan 1968 fortfarande lever i högönsklig välmåga. Förklaringen sägs vara mer sofistikerade postoperativa behandlingsmetoder vari ingår kraftiga överdoser av mediciner, som hämmar kroppens frånstötningmekanismer. Uppstår infektioner, ges chockdoser av antibiotika tills infektionens karaktär är utredd, varefter behandlingen med antibiotika modifieras. I den postoperativa behandlingen ingår fysisk träning efter ett särskilt schema, som bla tillåter jogging. Nu sägs vetgiriga strömma till Stanford för att studera Shumways metoder.

"Solcremen som inte."

Den första och enda solcrème som inte kladdar och smetar.
Som inte bygger på fett, utan på fukt.
Som inte innehåller konserveringsmedel.
Som kort sagt inte liknar någon annan solcrème.
Och som endast finns att köpa i Skandinavien.
HTH Solskydd från Medisan i Uppsala.

ISTALLET FÖR FETT BYGGER HTH SOLSKYDD PÅ FUKTTILLFÖRANDE AMNEN SOM HUDEN SJÄLV ANVÄNDER FÖR ATT SKYDDA SIG MOT UTTORKNING OCH VÄRMEIRRITATION. VERKSAMMA ÄMNEN: KARBAMID 10%, MJÖLKSYRA (BETAINALKTAT) SAMT PARSOL[®] MCX 2,5% (SOLSKYDDFAKTOR CA 3). FETTHALT 3,5%, pH 3,5. SVENSKT PATENT NR 325667. PRIS RUNT 16 KRONOR.

STATUS BILDKRYS

VI KAN NOG TA BORT STYGNEN NU!

333
3333
33333
333333
3333333

TVINGEN

				AULA TIDIG HÄLNING				ELAK											
↳	BODAR GULLIG VAJA			STEN- MARK FRÖ- SAMLING				STÅ LED		LED- NING VALUTA									
↳				BRYTES TALAS I BER- GEN			BOXAR- MEN AVSKA- LAT												
	MÄN I JOB- BET							LAND TILL HVS SKJUTER					LÄG FÖRR I KLARA BLÄS- INSTRU- MENT						YTA
↳													FÄR ODLA- REN						
	BRU- KÄRS I ITALIEN	NÄR TIDEN STÄR STILLA		BUS- KE		LÄR- JUNGE				KAN HON HETA SVARDOM									
	SJUK- SÄNG					BIBEL- DEL FÖR- BUND		ÄR SJUT- TON T. EX	FÄR MÄTEN FRÄN MANNAN		TID LÖV- TRÄD								SVI- DER
↳				BRÄNN- VIN	SAGD	KALLA FÖR RADIO	PRO- NO- MEN												
	KAN MÄN RÄTT I UGN																		
				DJUR															
	PARTI												PSALM- STYCKE		LINGON HUND- NAMN				
	SÄTT						ARVINKE	STRECK TRO SÄ JMÄTT					SÄDES- SLAG						
↳																			
	MALTE ANDER- SON			I SLU- TET PÅ SERE- NAD		LUKTA- DE AN- TA													
	HAR TELE- ARBE- TÄRE																		
									STUR- LAS- SON										

nr 4

Namn

Adress

Postadress

Lösningarna måste vara Status redaktion, Box 3196, 103 63 Stockholm, tillhanda senast den 10 maj. För att få deltaga i tävlingen skall tävlingsbrevet vara märkta "Bildkruss nr 4". — Tre priser utdelas som vanligt, nämligen ett på 50, ett på 25 och ett på 15 kronor. Pristagarnas namn meddelas i Status juni-julnummer.

ERIK RANSEMAR Resa till Stockholm

— Det var svårt att få tag i Birger Svensson, säger Holger Friman som en fråga till Severt Berg när de sitter på tåget på väg till Stockholm.

— Svårt få tag i honom och svårt få tid hos honom, svarar Severt Berg och tittar ut genom fönstret. Där ute flyter det snöfläckiga landskapet förbi. Det ser ut att vara på väg till deras utgångspunkt för resan, på väg tillbaka till Näsby.

Holger Friman sitter tillsammans med förre ombudsmannen Severt Berg i en andraklassvagn på väg till Stockholm. De har fått en kupé för sig själva. Det är inte mycket folk som åker upp till Stockholm en måndagsmorgon i mitten av februari.

Holger Friman tittar på Severt Berg. Han provar för att se, om även han tycker att det här uppdraget är obehagligt. Men Severt Berg röjer inte sina känslor.

Han har blivit äldre, konstaterar Holger Friman. Han ser inte längre lika uppkäftigt strong ut som under sin glanstid som ombudsman.

Ett skitjobb, tänker Holger Friman.

Skulle aldrig velat ha det, om man så hade bett om det. Han känner sig på det hela taget nöjd med sitt liv, nöjd med sina blygsamma insatser inom det stora socialdemokratiska partiet. Visst har det varit tråkigt. Han var ju ändå ordförande i närmare tjugo år. I ett sträck.

Holger Friman har aldrig dragit sig för att göra även obehagliga jobb. Under sina år som arbetare fick han göra mycket som kunde te sig obehagligt. När man väl tog itu med uppgiften, så visade det sig, att det nästan aldrig blev så obehagligt som man hade förutsett.

Man ska inte oroa sig i onödan. Han har hunnit träffa många politiker, ämbetsmän och kapitalister. Få av dem har han blivit imponerad av. De visade sig alla vid närmare bekantskap ha sina fel och brister, sina käpphästar, sina fixeringar, sina positiva eller motbjudande personlighetsdrag.

De människor han känt respekt för visade sig vara enkla människor. Det

kom han på när han nu gjorde en minnesgenomgång. Enkla människor enligt den gängse bedömningen.

Han minns en arbetskamrat från de första åren som byggnadssnickare. Dog ung i den tidens fattigsjukdom, lungtuberkulosen. Lungsoten sa man. Det var en man som aldrig kompromissade, som lyckades hålla en rak linje i allt han företog sig. Han kom inte långt i samhället, det är sant. Kanske levde han likväl fullt och helt medan han levde.

Nog var det hårt ibland, när man kom hem vid tolvtiden på natten och skulle upp klockan fem igen på morgonen. Men på något sätt gick det. Kanske mest tack vare Signe. Hon var aldrig politiskt aktiv. Nej, herre gud, hur skulle hon hunnit med det. De hade ju både gris och ko ett tag. Och tre barn.

Severt Berg säger något till honom.

— Vad sa du, säger Holger Friman.

— Jo, han hade varit på konferens nånstans i Holland, säger Severt Berg med den höga röst som folk tar till när dom säger samma sak en gång till. Han var på konferens i början av februari. Sen var han upptagen varenda dag fram till den sextonde.

Resan till Stockholm är ett avsnitt ur sista avsnittet i en roman som nyligen kommit ut på bokhandelsdiskarna. Boken heter EN MAN FÖR PARTIET (Rabén & Sjögren). I Dagens Nyheter den 18 mars skriver Åke Lundqvist om boken: "Läs 'En man för partiet'. Det är Ransemars nionde skönlitterära bok — han debuterade redan 1959. Den kan bli ett genombrott till en bredare publik. Och den är väl förtjänt av en sådan framgång."

— Han tog emot i alla fall, säger Holger Friman.

— Ja, vad fan, skulle han vägra ta emot partikamrater.

— Nej, men vi representerar ju inte fler än oss själva.

— Jo du, säger Severt Berg och låter som i forna dagar. Vi representerar en mycket viktig princip. Ska någon som offerar sig för partiet bara kastas på sophögen utan vidare? Det är den grundprincipen vi representerar.

— Nej, det gör man väl inte.

— Man ska aldrig ta något för givet. Det fel som jag begått i fråga om Hans Alfons, det är att jag inte i tid insåg vart det lutade när jag fick höra talas om Björn Olaussons resor till ungdomsklubbarna.

— Det var väl inte bara till dom han reste.

— Nej, men nu använder jag mig av deras egna ord.

— Vi kunde ha stoppat det hela.

— Ett av argumenten var ju att Hans Alfons deltagit för dåligt i distriktets arbete under de sista åren.

— Det är möjligt. Men dom andra åren då?

— Jo, säger Holger Friman.

Han kommer plötsligt att tänka på att det var Severt Berg som plockade ner Björn Olausson från Stockholm.

Men det som spelat den största rollen i buskagitationen var nog förskingringshistorien i det där invalidförbundet som han var ordförande för.

— Det är han väl fortfarande?

— Har han inte av sagt sig det?

— Jo, jag har hört det, men ännu har han väl ordförandeskapet kvar. Det lär inte bli förrän i höst. Det är väl då man har kongress och väljer ny ordförande.

— Nu har ju inte Hans Alfons förskingrat något. Fan, opålitligt folk kan man väl få in på alla arbetsplatser. Vem kan gardera sig för något sådant?

— Nej, men kritiken gick ju ut på att han borde ingripit kraftigare och stoppat det hela i tid.

— Det kan dom säga som sitter med korten i efterhand. Man kan ju inte sparka folk på bara misstankarna.

— Jag håller med dig. Men jag tror att det är vad man skrivit i tidningarna om den här förskingringen som spelat

in allra mest. Det finns dom som tycker att det har komprometterat Hans Alfons och då har vi också inom partiet blivit komprometterade.

— Det är ju en löjlig sammanblandning. Man måste väl skilja på olika saker.

— Men nu är det skett och nu måste vi hitta på något. Vi kan inte bara kasta Hans Alfons på sophögen.

— Självklart inte. Jag är övertygad om att Birger Svensson kan ordna något för Hans Alfons, säger Severt Berg med fasthet.

— Så vi behöver inte argumentera så särskilt mycket då?

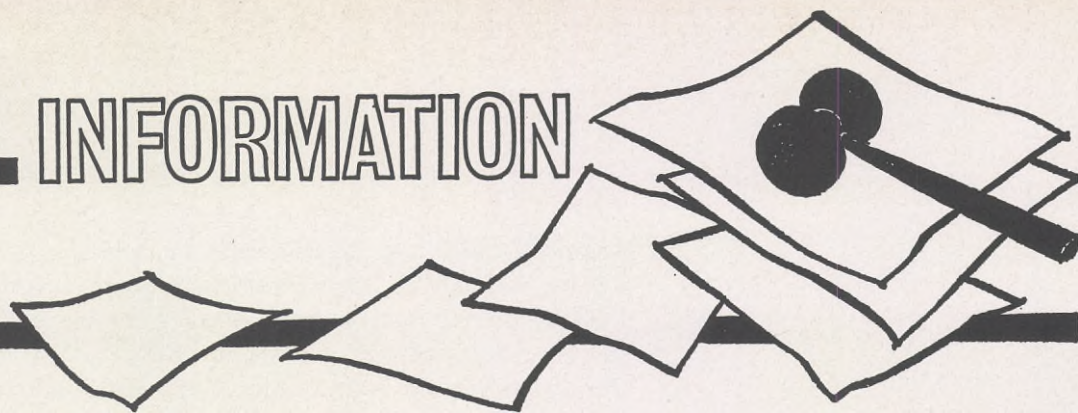
— Nej, men det är viktigt att vi reser upp. Det gör att Birger Svensson kan ordna snabba beslut med större kraft bakom sig.

— Du vet inte vad man kan tänka sig för uppdrag?

— Det vet jag inte. Men i ett stort parti finns många uppgifter.

De går in i kafévagnen och tar sig kaffe och några ostsmörgåsar. De sitter sedan tysta resten av färden till Stockholm. ■

RHL INFORMATION

Malmö firade 40 år med att få nya lokaler

Den bästa presenten jubilerande Malmöföreningen fick var en helt ny föreningslokal, innehållande expedition och väl tilltagna utrymmen för olika aktiviteter. Fullt modernt kök ingår också i utrymmena. Påpassligt nog passade föreningen på att inviga lokalerna vid sitt årsmöte i februari.

Årsmötet var arrangerat med kort historik av föreningens ordförande, Tore Leijon, invigning av kommunalrådet Gunnar Hejdeman samt tal och presentöverlämning av närstående organisationer. Från RHL överlämnades standaret av Bengt Dahlström. COHL:s ordförande, Evert Mathiasson överlämnade ett konstverk och HCK:s i Malmö ordförande, Bertil Weidenström överlämnade ett lejon i glas — en gåva som

väckte både munterhet och uppskattning.

125 tränar hjärtat

Tore Leijon nämnde i sin historik den betydelse som föreningen haft då det gällt att taga tillvara de lungsjukas och sedermera även de hjärtsjukas intressen. Han berörde också den oro som vi som organisation känner inför den något passiva hållningen från samhällets sida då det gäller utbildningen av lungläkare. Detta speciellt som man vet att lungtuberkulosen tyvärr inte är utrotad. Hjärtrekonditioneringen var en annan sak Leijon berörde. Denna har ju fått en närmast explosionsartad utveckling i Malmö. 125 patienter tränar varje vecka i olika grupper i en från sjukhuset fristående organisation. Malmö kommun svarar för sjukgymnasternas löner och även för lokalhyra där träningen bedrivs. Det är också mycket tack vare rekonditioneringsverksamheten som föreningen fått drygt 100 nya medlemmar och därför var nödsakad att se sig om efter större lokaler för föreningsverksamheten.

Föreningens verksamhet fick beröm

Kommunalrådet Gunnar Hejdeman uttryckte sin beundran över föreningens verksamhet och, som han tyckte djärvheten att satsa på en ytterligare breddad verksamhet i nya lokaler. Han hoppades också att föreningen i fortsättningen skulle arbeta som en opinionsbildande grupp där strävan är att föra de hjärt- och lungsjukas talan. Här bör också tilläggas att Malmö kommun sin vana trogen varit mycket positivt inställda till RHL:s verksamhet, vilket denna gången tog sig intrycket av att svara för årshyran av de nya lokalerna. Bland invigningsgästerna hade vi nöjet att bland oss se överläkaren Bengt W. Johansson vid hjärtmottagningen på Malmö Allmänna Sjukhus samt Malmö Kommunala Handikappsråds ordf. Lars Olof Larsson.

På Madeira kan man åka släde utan snö och äta Espada

Här åker två RHL-resenärer i den lustiga korgsläde som blev världsberömd genom filmen *Windjammer*.

Den av RHL planerade rekreationsresan till Kanarieöarna inställdes på grund av den politiska situationen i Spanien. Riksförbundets alternativ blev Madeira. LEIF HEDIN ger en reserapport om vad man kan få se som turist på Madeira.

Efter mellanlandning i Faro, södra Portugal, landade vi på Madeira efter ca sju och en halv timme i fullt åskväder. Bra väder för övrigt trots en och annan regnskur. Temperaturen inbjöd många gånger till bad.

Orientering i Funchal

Reso inbjöd till den obligatoriska informationsträffen. Vi informerades om Madeiras historia samt möjligheter till utflykter etc. Stadsturen blev en första orientering i centrala staden. Till denna utflykt hör också ett glas maracujá, där gästerna bjuds på en av Madeiras specialitet, nämligen den läskande saften från Kristi-korsblommans frukt. I den livliga saluhallen möter vi sedan mängder av exotiskt färgstarka frukter, grönsaker och fiskar. En del fiskar är skimrande vackra, andra åter anskrämligt fula — men delikata, vilket vi vid ett annat tillfälle fick erfara. Så har vi det berömda Madeiravinet. Vi behöver ett av öns anrika

vinhus, H. M. Borges, och vi får provsmaka olika sorter av den ädla drycken.

Broderier och korgflätning

En heldagstur genom Madeiras östra delar, inleder redan inne i Funchal, där vi besöker en stor brodericentral. Vi kör sedan genom det moderna turistområdet Matur ner till Machicodalen, där vi besöker en broderiskola för flickor i 7—10-årsåldern. Vi äter lunch på en ovanlig restaurang, hemma hos en lanthandlare, som delvis gjort om sitt hus till en sorts kombinerad lanthandel och restaurang!

Madeira har inga naturtillgångar, inga råvaror för någon som helst tung industri. I stället har några hantverks-grenar utvecklats och fått en betydelse som vi nordbor kanske har svårt att förstå. Broderier och korgflätning t ex, talar man om med samma allvar som vi i Norden talar om skogs- och malm-industri.

Förutom vår kontakt med broderi-näringen stannar vi också till för att se på korgarbeten i byn Camacha. Mycket vackra och välgjorda föremål. Under resan får vi information om dagens Maderia, om undervisning, sjukvård och andra sociala förhållanden.

Fest på landet

blir det när vi inbjudes att fira en

glad kväll bland Madeirabor! Det blir naturligtvis maderianskt för hela slanten, från allra första "aptitretaren"! Sedan den läckraste tomat- och löksoppa. Därefter en läcker filet på den "djupaste" atlantfisk man kunnat fånga. Espada heter den och fiskas på 1500 meters djup! Tänk sedan med välbehag några av "paradisets" frukter i en härlig sallad! Traktens goda vin på karaff! Dessutom Madeiras bästa folkdanslag som ställer upp för att dansa för oss — och med oss!

Slädfärd utan snö

Med slädar menar vi då inte oxslädarna, som man kan få se inne i Funchal, utan den lustiga korgsläde som på sin tid nådde världsberömmelse genom filmen "Windjammer". De turister är nog lätt räknade, som lämnar Madeira utan att ha provat på denna egendomliga åktur.

Men före slädfärden besöker vi bykyrkan i Monte med sin lilla silvermadonna, öns skyddshelgon. Kyrkan är också historiskt intressant, i en sarkofag i ett särskilt sidokapell vilar den siste Habsburgske kejsaren. Några nunnor träffar vi väl inte, men vi får höra talas om dem under resan vidare ner till Currol das Freiras, som helt enkelt betyder just Nunnornas dal. Reso-ledaren berättar om bakgrunden till detta namn under resan ner till den lilla byn med samma namn. Byn var ända tills för några år sedan helt isolerad från omgivningen.

Bland fiskare och bergsbor

Västra Madeiraturen blev en underbar upplevelse. Vi vågar betygssätta: Detta är en av jordens mest spännande och vackraste utfärder! En tidig morgonvandring bland fiskare och färggranna fiskebåtar i Camará de Lobos, byn där Winston Churchill satt och målade under sitt Madeira-besök 1950. Samtidigt en social studie: byn försumrades starkt under den gamla regimen, ett enormt arbete ligger framför "de nya".

Vår resa för oss vidare genom öns förnämsta vindistrikt, banan- och sockerrörsodlingar. Vi kan beundra utsikten från världens näst högsta havsklippa, Cabo Girao 560 m, och via Ro-beira Brava-dalen kommer vi upp till Encumada-passet på dryga 1000 meters höjd. Den sagolikt vackra nordsidan genom ömsom vild och otillgänglig bergsnatur, ömsom leende, öppen bygd med välskötta odlingar och intressanta halmtakshus. Vägen var mestadels insprängd i bergskanterna och storslagna naturscenerier avlöste varandra i ett.

Ringen i Falun bytte namn vid sitt årsmöte

Falu-Ringen av hjärt- och lungsjuka hade årsmöte samtidigt som Viktoria grasserade. Endast ett 20-tal medlemmar kunde därför möta upp. Ordförande Erik Danielsson öppnade mötet och hälsade särskilt välkommen till förbundskassören Bengt Dahlström, Stockholm, som var i Dalarna på förbundsuppdrag.

Bengt Dahlström, Stockholm, valdes att leda årsmötesförhandlingarna. Erik Danielsson orienterade i korta ordalag om gångna årets tilldragelser och överlämnade ordförandeklubban.

Guldnål för 20 års uppdrag

Före årsmötesförhandlingarna äskade Bengt Dahlström tystnad och kallade fram Gertrud Sundqvist till podiet. Anledningen var att han ville överlämna förbundets guldnål för 20-årigt förtjänstfullt arbete inom föreningen. Samtidigt som hon också avtackades i och med att hon av sagt sig återval som sekreterare.

Sekreteraresysslan i föreningen har hon upprätthållit i tolv år. Hon kvarstår dock i styrelsen. Blommor ingick i hyllningen.

Ordföranden omvaldes

Valet av styrelse gick nästan helt i omvalts tecken. Till ordförande omvaldes Erik Danielsson.

Nytt namn

Styrelsen hade föreslagit namnändring på föreningen och av alternativen klubbades Hjärt- och lungsjukas förening i Falun. Tidigare Falu-Ringen av hjärt- och lungsjuka var ett minne blott.

Livlig debatt blev det om ett erbjudande föreningen erhållit genom en medlem om att köra igång bingoverksamhet på bra villkor.

Mötet delades i två läger. Efter en stunds diskussion blev nej-rösterna övervägande och bingoprojektet skrinlades. Även förslag om en tre månaders försöksverksamhet röstades ned.

Livliga hobbystudier i Kalmar

Föreningen Hjärt- och Lungsjuka i Kalmar har hållit sitt 34:e årsmöte. Ett 45-tal medlemmar hade mött upp.

Vid förrättat val fick styrelsen följande sammansättning:

Ordförande Oscar Fransson, vice ordförande Sigfrid Celanders, sekreterare Gösta Jönsson, vice sekreterare Märta Nilsson, kassör Gunnar Fredriksson samt som övriga ledamöter Henny Johansson och Greta Johansson.

Ur verksamhetsberättelsen framgick att föreningen bedrivit en livlig verksamhet under 1975. Man har deltagit i 5 veckoslutskurser i samarbete med ABF, under året haft 4 kurser i porslinsmålning under ledning av Elin Södergren, ABF. Hobbyverksamheten på torsdagskvällarna har varit livlig, flera resor och utflykter har företagits under året, bla en Kamratträff i Nybro med ett 50-tal deltagare och den trevliga julfesten som arrangerats av nöjeskommittén.

Till sist hälsas nya medlemmar hjärtligt välkomna till lokalen Sjöbringväg 9, Kalmar. Möte varje första tisdag i månaden, utom januari, juni, juli och augusti.

Märta Nilsson

Många är med i studierna i Gällivare

Lokalföreningen för hjärt- och lungsjuka i Gällivare har haft årsmöte. Till ny ordförande efter Ragnvald Larsson valdes Alice Hedén.

Föreningen hade vid årsskiftet 138 medlemmar och har i april tvåårsjubileum. Verksamheten har varit ganska livlig under året och i studiecirkel deltar många intresserade medlemmar. Mötet avslutades med kaffe och smörgåsar. Trubaduren Margareta Holmström sjöng Evert Taube, Dan Andersson och Nils Ferlin på ett utmärkt sätt.

Ökat antal medlemmar och bra aktivitet i Jönköping

Jönköpingsföreningen har under 1975 haft en livlig aktivitet och medlemsantalet har ökat med 15 och är nu uppe i 232 medlemmar.

Av verksamhetsberättelsen framgick att möten hållits varje månad med något aktuellt föredrag, förutom föreningens egna interna frågor. Föreningen har bedrivit studie- och cirkelverksamhet, deltagit i kurser och konferenser. Haft kontakt och besöksverksamhet, sommarutflykt och julfest. Styrelsen framhåller dock att studieintresset kunde vara större. Föreningen har haft två cirklar igång.

Beträffande den ekonomiska verksamheten kan nämnas att föreningen har sålt 9150 RHL-lotter och 1930 Status Jul. Rikslotteriets bonus gör det möjligt att bedriva en verksamhet av vårt slag. Utan en god ekonomi kan ingen förening arbeta i våra dagar.

Årsmötet valde i år delvis ny styrelse på grund av avsagelser och består nu av följande:

Oscar Liljegren ordf., Gustav Englund kassör, Ann-Britt Svensson sekr. samt Folke Lindberg, Gunborg Blixt, Lars-Birger Sund och Gösta Enström. Studieorganisationschef är fortfarande Hadar Hallén.

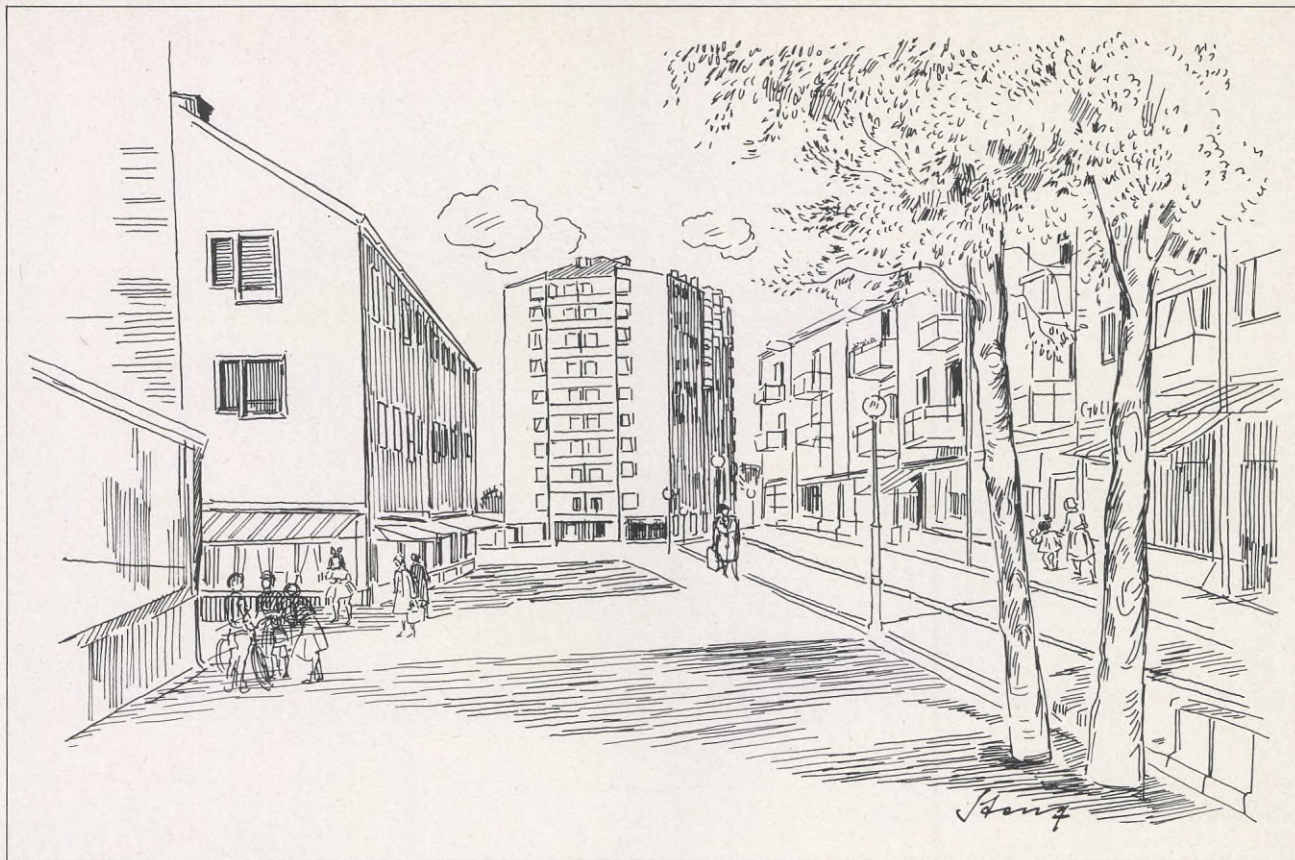
Kaffet serverades, musik förekom och två nya medlemmar inröstades.

Gustav Englund

TÄNK PÅ
HJÄRT- OCH LUNGSJUKAS
BLOMSTERFOND

POSTGIRO 95 00 11 - 7

Centrum i Hökarängen i Stockholm.

Elsie-Britt Stenqvist.

TB-kontot

Det nya, mjuka sättet
att betala sina försäkringar.

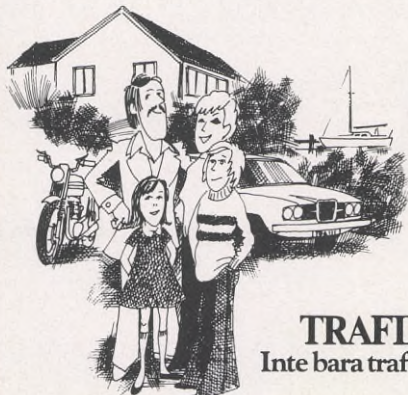
Normalt betalar man sina försäkringar i förskott,
antingen per hel- eller halvår.

Med TB-kontot kan du sprida försäkringspremierna på
10 eller 12 månader. På så sätt får du en bekväm och jämn
fördelning och kan lättare planera din budget.

Varje månad får du ett kontobesked med alla försäkringar
och eventuella ändringar upptagna. Där står totalpremien och
vad du skall delbetala. Enkelt, eller hur?

I TB-kontot kan du plocka in praktiskt taget alla dina
försäkringar för hem och familj. Du kan t o m få debitera
eventuella självrisker! TB-kontot passar också perfekt för
företag — stora som små.

Hör av dig så får du veta mer om TB-kontot.

TRAFIK-BORE
Inte bara trafikförsäkringar

PKbanken ligger bra till.

**AB TUNGELSTA
TRÄ & BYGGVAROR**

DALARVET

137 00 VÄSTERHANINGE

Allt i byggnadsmaterial

Eget sågverk och hyvleri

Rabatt till tidningens läsare

Tel 0750/300 02, 312 53

Toppvinst i RHL-lotteriet 1976

FIAT SPECIAL 127-76, 1976 års modell

Dessutom

Luxor färg-TV Prisma 22"

Elna strykmaskin

Luxor svart-vit TV Gazette 17", bärbar

Luxor kasettradio

Luxor transistorradio Luxorita

Kikare

Agfa pocketkameror

Linnevaror, hushållsartiklar m m, m m

**Inga väntans
tider!**

•
Dragning verkställd före
lottförsäljningens början

•
**Ni ser genast om
lotten ger vinst!**

7.147 värdefulla vinster

RIKSFÖRBUNDETS FÖR HJÄRT- OCH LUNGSJUKA RIKSLOTTERI 1976

Härmed beställes

..... st. lotter à 2:50 att sändas mot postförskott
+ porto eller

..... st. lotter à 2:50 att sändas varje månad
fr o m maj t o m sept 1976 mot postförskott +
porto.

Dragningslista medföljer gratis.

Namn:

Adress:

Var god texta!

Sänd ej pengar med denna rekv.

Status 4/76

Frankeras
med
brevporto

RHL-lotteriet

Box 3196

10363 Stockholm

LOTTPRIS 2:50 KRONOR
REKVIRERA NU

**Sammanlagd vinstsumma
över 258.000:—**

Vid rekvisition av minst 10 lotter i sam-
sändning — portofritt.

Minst en lott till varje familjemedlem
ökar familjens vinstchans!